
**EUROPEAN UNION LAW. INTERNATIONAL LAW
AND COMPARATIVE LAW**DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-69>**ANTI-TERRORIST LEGISLATION: WAYS TO OVERCOME
THE CHALLENGES AND THREATS OF TERRORISM
IN THE LEGISLATION OF EUROPEAN COUNTRIES IN VIEW
OF THE ARMED AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION
AGAINST UKRAINE****АНТИТЕРОРИСТИЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО:
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ ТЕРОРИЗМУ
В ЗАКОНОДАВСТВІ ДЕРЖАВ ЄВРОПИ В СВІТЛІ
ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ****Goncharuk O. V. Гончарук О. В.**

*PhD, Associate Professor, Associate
Professor at the Chair of Comparative
and European Law Educational and
Scientific Institute of International
Relation
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри порівняльного
і європейського права
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

24 лютого 2022 року увесь цивілізований світ струсила відкрита збройна агресія Російської Федерації проти України, створивши загрозу світовому правопорядку, миру та безпеці людства, посиливши загрозу тероризму, що була високою у світі через терористичні атаки США 11 вересня 2001 року.

Кримінальний кодекс України у ст. 258 увів поняття терористичного акту та встановив кримінальну відповідальність за його вчинення, визначивши це правопорушення як тяжкий злочин. У 2006 році до КК України були введені статті 258¹, 258², 258³, 258⁴ як наслідок ратифікації Україною міжнародних конвенцій, прийнятих під егідою як ООН, так і Ради Європи та спрямованих на боротьбу з тероризмом. У 2010 році кодекс доповнено ст. 258⁵ про кримінальне переслідування фінансування тероризму внаслідок співробітництва України із Радою Європи і ратифікацією Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук,

арешт та конфіскацію доходів, отриманих злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16.05.2005 р.

За більше ніж двадцятирічну законодавчу та дипломатичну діяльність Україна має досить потужну нормативну, організаційну та інструментарну систему боротьби з тероризмом [2, с. 7-9].

По-перше, були ратифіковані ключові міжнародні конвенції в сфері антитерористичної діяльності: Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом 1997 року (29.11.2001 р.), Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977 року (17.01.2002 р.), Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 2000 року (12.09.2002 р.), Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму 2005 року (25.09.2007 р.), Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму 2005 року (31.07.2006 р.) [5, с. 75] та ін.

По-друге, Україна має значну кількість двосторонніх міжнародних договорів у сфері співробітництва щодо протидії тероризму. З 2000 року укладено більше 50 таких міжнародних угод. У 2001-2004 роках було укладено Меморандуми про взаєморозуміння між Україною Грецією, Грузією, Латвією, Панамою, Португалією, Польщею, Туреччиною, Францією, Чехією. У 2005-2010 роках підписантами виступили Австралія, Албанія, Андорра, Вірменія, Казахстан, Канада, Китай, Литва, Ліхтенштейн, Мексика, Монако, Монголія, Нігерія, Нідерланди, Німеччина, Перу, Сан-Марино, Сирія, США, Філіппіни, Хорватія, Чорногорія. У 2011-2021 роках були укладені договори із Австрією, Бельгією, Данією, Ізраїлем, Індією, Індонезією, Єгиптом, Катаром, Кувейтом, Мальтою, Ліваном, ОАЕ, ПАР, Саудівською Аравією, Великою Британією, Таджикистаном, Узбекистаном, Уругваєм, Фінляндією, Шрі-Ланкою.

По-третє, крім норм КК, Україна має окремий законодавчий масив, який регулює боротьбу із тероризмом. Це ЗУ «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. [6], ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6.12.2019 р. [7], Указ Президента України «Про Концепцію боротьби з тероризмом в Україні» від 5.03.2019 р. [3], Розпорядження КМУ «Про інформаційно-роз'яснювальні заходи у сфері боротьби з тероризмом» від 12.09.2012 р., Рішення РНБО «Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні» від 25.05.2012 р. тощо.

По-четверте, створено систему органів державної влади, діяльність яких безпосередньо спрямована на боротьбу із тероризмом: зокрема Центр спеціальних операцій боротьби з тероризмом, захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів СБУ

(27.12.2005) [2, с. 11], Рада з питань запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення при КМУ (08.09.2016) та ін.

Не зважаючи на те, що Велика Британія є державною загального права, сфера протидії тероризму представлена цілою низкою статутів. По-перше, Закон про тероризм 2000 р. визначає різні форми тероризму (міжнародного, внутрішнього, ірландського) [8, с. 86-87] та передбачає можливість застосування до терористів суворих покарань (ст. 282А) і значні суми штрафів. Закон про тероризм 2006 року посилює кримінальну відповідальність за тероризм, передбачає можливість застосування за обвинувальним вироком довічного ув'язнення за вчинення терористичного акту, включаючи також за участь у навчанні осіб, пристосування засобів до здійснення терористичних актів [1].

По-друге, у 2011 році був прийнятий Закон про антитероризм, злочини та безпеку, який визначив механізм кримінального переслідування та притягнення до відповідальності осіб, які обвинувачуються у вчиненні актів тероризму. У 2021 році Законом про боротьбу з тероризмом та винесення покарань цей механізм було посилено з огляду як на внутрішні загрози терористичних атак, так і зовнішні чинники, зокрема посилення терористичних дій РФ на території України, відкрити збройну агресію, фінансування Росією здійснення терористичних атак (справа родини Скрипаль), збройних сепаратистських злочинних формувань на тимчасово окупованій території України.

Франція містить у Книзі 4 КК Розділ 2, який визначає кримінальну відповідальність за тероризм. По-перше, ст. 421-1 містить визначення тероризму [8, с. 56-57], а ст.ст. 421-2, 421-2-1, 421-2-2 визначають інші дії, що також розглядаються як терористичний акт. Дії, визначені ст. 421-2 тягнуть за собою покарання у вигляді 20 років позбавлення волі та штраф в розмірі 350 тис. євро (ст. 421-4), визначені статтями 421-2-1 та 421-2-2 передбачають 10 років позбавлення волі та штраф 225 тис. євро (ст. 421-5). Стаття 421-2-3 передбачає відповідальність за фінансування тероризму у вигляді ув'язнення на 7 років та штрафу у 100 тис. євро. Якщо ж терорист погрозами, заходами тиску, обіцянками та пропозиціями переваг примушує осіб взяти участь у терористичній діяльності, йому загрожує 10 років ув'язнення та штраф 150 тис. євро. Організація терористичної групи карається 30 роками ув'язнення та штрафом у 500 тис. євро (ст. 421-5), а використання владних повноважень тягне покарання строком 15 років ув'язнення та штраф у розмірі 225 тис. євро (ст. 421-2-4-1).

По-друге, КК Франції визначає обтяжуючі обставини вчинення терористичного акту: смерть однієї чи декількох осіб (карається довічним ув'язненням та штрафом 750 тис. євро), напади групою на осіб, в тому числі з використанням вибухівки чи запалювальних речовин (карається довічним ув'язненням та штрафом у 500 тис. євро), збільшуючи при цьому період надійності до 30 років (ст. 421-7).

По-третє, французьке кримінальне право суворо карає учасників організованої групи за готування до вчинення терористичного акту (ст. 421-6), хоча в загальному готування до злочину не переслідується кримінальним правом.

По-четверте, кримінальну відповідальність за вчинення актів тероризму несуть як фізичні, так і юридичні особи. Крім основного покарання до винних у вчинення акту тероризму осіб застосовується додаткове покарання у вигляді повної або часткової конфіскації майна (ст. 422-6). Кошти від фінансових або майнових санкцій спрямовуються до гарантійного фонду для постраждалих від терористичних атак та інших правопорушень (ст. 422-7).

Література:

1. *Terrorism Act 2000.* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/data.pdf> *Terrorism Act 2006.* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/11/data.pdf> *Counter-Terrorism and Sentencing Act 2021.* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/11/data.pdf> *Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011.* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/23/data.pdf> (дата звернення: 27.07.2022)

2. Ємельянов В.П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення : монографія. Харків : Право, 2016. 88 с.

3. Концепція боротьби з тероризмом: Указ Президента України від 05.03.19 р. № 53. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/230/2013> (дата звернення: 27.07.2022)

4. Леонов Б.Д. Запобігання тероризму: кримінологічний аспект: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2015. 435 с.

5. Поліщук С.М. Удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. *Інформація і право.* № 2(37). 2021. С. 74-80

6. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 27.07.2022)

7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та

фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 27.07.2022)

8. Уголовное право зарубежных стран : учебное пособие / Л. С. Аистова, Д. Ю. Краев. 2-е изд. / перер. с 1-го изд. Д. Ю. Краев. СПб, 2020. 131 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-70>

«AIR SOVEREIGNTY»: MODERN INTERPRETATION

«ПОВІТРЯНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ»: СУЧАСНЕ ТРАКТУВАННЯ

Grygorov O. M. Григоров О. М.

*Doctor of Law, Associate Professor,
Professor at the Department
of International Law
Educational and Scientific Institute
of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародного права
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Перша спроба визначення на універсальному рівні правового статусу повітряного простору була здійснена в рамках у Паризької конвенції 1919 р. про повітряну навігацію, яка, об'єднавши 53 держави світу, набула чинності у 1922 р. Ст. 1 Конвенції визначала, що кожна держава має повний і винятковий суверенітет над повітряним простором, розташованим над її сухопутною та водною територією [1]. На жаль, внаслідок низки об'єктивних причин, Паризька конвенція не стала першим універсальним міжнародним актом того часу у галузі цивільної авіації [2, с. 36-40].

Чиказька конвенція 1944 р. про міжнародну цивільну авіацію (чинна з 04.04.1947 р.), яка на разі є основним джерелом міжнародного повітряного права, кодифікувала загальновизнаний на сьогодні принцип повного і виняткового суверенітету держави над повітряним простором над її територією.

Наступним важливим кроком для міжнародно-правової регламентації статусу і режиму повітряного простору стало прийняття Конвенції ООН 1982 р. з морського права (чинна з 16.11.1994 р.), яка у